

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет будівництва та транспорту
Кафедра архітектури та інженерних вишукувань

До захисту

Допускається

Завідувач кафедри

Архітектури та інженерних вишукувань

 Д.С. Бородай

« 12 » грудня 2024 р

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим рівнем вищої освіти

На тему: «Архітектурно-планувальна організація готельно-рекреаційного комплексів на прикладі м.Суми»

Виконав (ла)

(підпис)

Група

Науковий керівник

(підпис)

Немчина Ю.І.

(Прізвище, ініціали)

АРХ 2301-1 м

Бородай А.С.

(Прізвище, ініціали)

Суми - 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра: Архітектури та інженерних вишукувань
Спеціальність: 191 "Архітектура та містобудування"

ЗАВДАННЯ

НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Немчиної Юлії Іванівни

- 1. Тема роботи** Архітектурно-планувальна організація готельно-рекреаційних комплексів на прикладі м. Суми

Затверджено наказом по університету № 1415/ос від 13.05.2024

- 2. Строк здачі студентом закінченої роботи:** "23" грудня 2024 р

- 3. Вихідні дані до роботи:** тека вихідних даних до кваліфікаційної роботи з опорними матеріалами (визначене місце будівництва – вільна від забудови ділянка біля річки Псел в м. Суми Сумської області)

- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що підлягають розробці)**

Пояснювальна записка включає: вступ (актуальність теми, мета, об'єкт, предмет, задачі, методи, наукову новизну дослідження, практичне значення одержаних результатів); розділ 1 – Ключові фактори успішного створення готельно-рекреаційних об'єктів; розділ 2 - Вплив зовнішнього середовища на класифікацію закладів відпочинку; розділ 3 - Принципи та особливості формування архітектурно-планової структури готельно-рекреаційних комплексів

5. Перелік графічного матеріалу (з точною вказівкою обов'язкових креслень)

12 графічно-аналітичних схем і таблиць, генеральний план М1:1000; ситуаційна схема М1:10000; аеропанорама м. Суми; зонінг м. Суми; експликація генплану; умовні позначення генплану; головний корпус (фасади в осях 1-10, А-И, 10-1, плани на відмітках ±0,000, +3,200, +6,400, розріз 1-1); житловий будинок №1 (фасади в осях 1-3, А-Г, 3-1, плани на відмітках ±0,000, +2,800, розріз 2-2); житловий будинок №2 (фасади в осях 1-2, А-В, 2-1, плани на відмітках ±0,000, +2,800, розріз 3-3); сауна (фасади в осях 1-2, А-В, 2-1, план на відмітці ±0,000, розріз 4-4); житловий будинок №3 (фасади в осях 1-2, А-В, 2-1, план на відмітці ±0,000, розріз 5-5); альтанка (фасади в осях А-А, А-А, план на відмітці ±0,000); фотофіксація; перспективи.

6. Консультанти за розділами магістерської кваліфікаційної роботи

Найменування розділу	Консультанти
Оглядово-аналітичний	доц. Бородай Д.С.
Теоретичний	доц. Бородай А.С.
Результуючий	доц. Бородай А.С.
Нормоконтроль	доц. Бородай С.П.
Перевірка на аутентичність: унікальність	доц. Бородай А.С.

7. Графік виконання магістерської кваліфікаційної роботи

Найменування розділу	Термін виконання
Оглядово-аналітичний	12.10.24
Теоретичний	01.11.24
Результуючий	22.11.24
Здача роботи для перевірки на плагіат	12.12.24
Попередній захист	18.12.24
Здача роботи до деканату	18.12.24- 23.12.24
Захист роботи	26.12.24

Завдання видав до виконання:

Керівник :

(підпис)

Бородай А.С.

(Прізвище, ініціали)

Завдання прийняв до виконання:

Здобувач

(підпис)

Немчина Ю.І.

(Прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Немчина Ю.І. Архітектурно-планувальна організація готельно-рекреаційних комплексів на прикладі м. Суми

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування». – Сумський національний аграрний університет, Суми, 2024.

Тема моєї кваліфікаційної роботи – наукове дослідження архітектурно-планувальна організація готельно-рекреаційних комплексів. Метою даного дослідження є встановлення найбільш сприятливих умов проектування нових архітектурних об'єктів даного типу в Сумській області.

Предметом мого дослідження є готельно – рекреаційні комплекси, готельно – рекреаційні бази. Об'єктом дослідження є архітектурно-планувальна організація готельно – рекреаційних комплексів, центрів та баз, визначення її основних закономірностей, принципів і прийомів.

Кваліфікаційна робота включає такі основні частини:

Вступ – описує актуальність теми, пошуку мети, завдання дослідження.

- **Перший розділ** – присвячений огляду теоретичної бази теми, аналізу літератури та попередніх досліджень у цій сфері.
- **Другий розділ** – описує вибрані методи та підходи для проведення дослідження.
- **Третій розділ** – надає результати практичного дослідження, їх оцінку та висновки на їх основі.

Висновки – узагальнюють основні знахідки та висновки роботи, підсумовують рішення поставлених завдань та розглядають можливості напрямків подальших досліджень.

Список використаної літератури – містить перелік джерел, використаних під час роботи, оформлений відповідно до стандартних вимог.

Розділ перший "Ключові фактори успішного створення готельно-

рекреаційних об'єктів" розглядаються основні аспекти проектування таких комплексів, аналізуються наявні практики та досвід в цій сфері.

Розділ другий "Вплив зовнішнього середовища на класифікацію закладів відпочинку" проаналізовано наявних класифікацій готельно-рекреаційних об'єктів за різними критеріями.

Розділ третій "Принципи та особливості формування архітектурно-планової структури готельно-рекреаційних комплексів" узагальнено основоположні принципи і прийоми архітектурно-планувальної організації готельно – рекреаційних комплексів.

Ключові слова: готельно – рекреаційний комплекс, архітектурно-планувальна організація, функціонально-планувальна організація.

Публікації:

1. Немчина Ю.І. Бородай А.С.

АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕКРАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ НА ПРИКЛАДІ м. СУМИ

Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (2024 р.). – Суми, 2024.

ЗМІСТ

Вступ

- актуальність теми _____	8
- мета дослідження _____	11
- об'єкт дослідження _____	11
- предмет дослідження _____	11
- задачі дослідження _____	11
- методи дослідження _____	11
- наукова новизна дослідження _____	12
- практичне значення одержуваних результатів _____	12

РОЗДІЛ 1 КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ УСПІШНОГО СТВОРЕННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕКРАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ

1.1 Умови виникнення та етапи розвитку готельно-рекреаційних комплексів _____	13
1.2 Рекреаційно-туристичний потенціал _____	20
1.3 Огляд національного досвіду в розробці готельно-рекреаційних комплексів _____	23
1.4 Аналіз закордонного досвіду проектування готельних і рекреаційних комплексів _____	28
1.5 ВИСНОВКИ _____	33

РОЗДІЛ 2 ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА КЛАСИФІКАЦІЮ ЗАКЛАДІВ ВІДПОЧИНКУ

2.1 Типологія рекреаційних зон _____	34
2.2 Фактори, що впливають на розміщення і формування готельно рекреаційних комплексів _____	36
2.3 Основні принципи створення готельно-рекреаційних об'єктів (Джерела нормативно-правової бази) _____	41
2.4 ВИСНОВКИ _____	43

РОЗДІЛ 3 ПРИНЦИПИ ТА ОСОБЛИВСТІ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНОВОЇ СТРУКТУРИ ГОТЕЛЬНО- РЕКРАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ

3.1 Архітектурно-планувальне формування готельно-рекреаційних комплексів (Організація простору рекреаційної зони)_____	44
3.2 Організація функціонального та планувального простору готельно- рекреаційного комплексу_____	53
3.3 Підхід до готельно-рекреаційного комплексу_____	56
3.4 Особливості архітектурно-планувального рішення готельно рекреаційного комплексу у м. Суми_____	59
3.5 ВИСНОВКИ _____	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕ _____	63

ВСТУП

Актуальність теми

Покращення координації економічних заходів позитивно впливає на соціальний розвиток держави, які постають перед країною та суспільством.

В даний час світова економіка стала типовою зміною, з цілеспрямованим посиленням людського розвитку та розвитком соціальної інфраструктури. Людський фактор став не лише джерелом економічних можливостей, а й суворим випробувачем економічної та соціальної ефективності. Відсутність необхідного фінансування освіти, культури, моралі та масових розваг має надзвичайно серйозні наслідки для економіки країни та суспільства. Тому історичний досвід показує, що для тих країн, які досягли процвітання, вирішення соціальних проблем, поліпшення життя людей і всебічний розвиток членів суспільства є гострою потребою самого економічного розвитку.

Поняття соціальної сфери багатоаспектне. До неї входять усі галузі народного господарства: охорона здоров'я, освіта, культура, підприємства торгівлі та громадського харчування, розваг тощо. У різних галузях соціальної сфери народного господарства важливе місце займає активний відпочинок, тобто відпочинок, який належить населенню.

Рекреація (лат. *recreatio* – відновлення) – це система заходів, що спрямовані на відновлення фізичного та психічного здоров'я людини, яка є здоровою, але відчуває втому або перевантаження. Європейські країни займають найбільшу частку в світовому споживанні розважальних послуг.

Як невід'ємна частина соціальної сфери відпочинок сприяє збереженню здоров'я і працездатності, а також задоволенню культурних і освітніх потреб людей.

Комплексний процес задоволення рекреаційних потреб, як правило, має форму: здорового відпочинку, подорожей, відпустки та оздоровлення.

Один із способів задоволення потреб населення в дозвілєвих послугах – це створення дозвілєвих комплексів. Такі комплекси є складними, багатошаровими та розгалуженими структурами.

Можливості сфери дозвілля є ключовим елементом соціального сектору національної економіки і перетворюється на одне з найбільш прибуткових джерел доходу для країни за умови ефективної організації внутрішніх процесів та налагоджених міжнародних зв'язків.

Дозвілєвий потенціал представляє собою інтегровану систему, що включає природні, спортивні, оздоровчі та соціокультурні складові, які функціонально взаємопов'язані та утворюють територіальну цілісність. Ця система підтримується суміжними галузями. Структура економіки країни характеризується значним розвитком таких секторів, як агропромисловий комплекс, харчова індустрія, транспортна система, комунікації, ринок збуту та харчування в закладах громадського харчування.

Завдання проектування дозвілєвого комплексу потребує детального розгляду кількох аспектів:

- Обґрунтоване розміщення рекреаційних ресурсів на території держави об'єктів з урахуванням природно-кліматичних та інших умов;
- Повністю та ефективно використовувати існуючі розважальні ресурси;
- Гарантувати оптимальний баланс між декількома підрозділами розважального комплексу;
- Забезпечити гармонійне поєднання між різними сферами знань, суміжними областями та інфраструктурою;
- Покращити постачання тепла, води та енергії, створивши власні резерви та закупаючи ці ресурси з інших регіонів країни;

- Установлення місцевих ремонтно-будівельних баз;
- Забезпечення послуг у сферах громадських, побутових і культурних сервісів, харчування, а також продаж товарів народного споживання і сувенірів;
- Розширення високопродуктивного сільського господарства та харчової промисловості для забезпечення максимального попиту на якісні продукти харчування з боку відпочиваючих та місцевих жителів;
- Розвиток сучасних транспортних систем, різноманітних комунікацій і сучасних послуг, різноманітний розвиток і раціоналізація;
- Гарантування зайнятості населення та раціонального використання трудових ресурсів;
- Забезпечення безпеки місцевих жителів і передбачуваних рядів туристів і відпочиваючих;
- Охорона та покращення природного середовища рекреаційних територій.

На основі рекреаційних ресурсів можна створювати економічні сектори, що спеціалізуються на рекреаційних послугах. Рекреаційні ресурси, таким чином, комплекс природних і штучних об'єктів, які сприяють організації умов для задоволення людських потреб в активному відпочинку та комплексному оздоровленні

Динамічний розвиток національного економічного дозвілєвого комплексу потребує наявності двох комплексів ресурсів. Слід завжди мати на увазі, за високої привабливості природних ресурсів неможливо розвивати рекреаційну діяльність для широкого кола споживачів без комунікацій, засобів зв'язку, громадської інфраструктури, пам'яток культури та мистецтва.

Окрім своєрідної, неповторної природної краси, для відпочинку чудово підходять і пам'ятки історії, культури та архітектури. В якості рекреаційного ресурсу доцільно розглядати етнологічні особливості населення, яке володіє первісною духовною культурою народів, що його населяють. Таким чином, розважальний комплекс є функціональним, оскільки його діяльність сприяє не тільки масовому оздоровленню населення, але й забезпечує фінансову вигоду.

Мета дослідження – визначення особливостей та прийомів архітектурно-планувальної організації курортного комплексу, на прикладі міста Суми.

Об'єкт дослідження – готельно-рекреаційний комплекс на прикладі приміської зони міста Суми.

Предмет дослідження – архітектурно-планувальна організація готельно-рекреаційного комплексу на прикладі м. Суми.

Задачі дослідження:

- визначити передумови формування та розвитку готельно-рекреаційного комплексу;
- розглянути огляд досвіду будівництва готельно-рекреаційних комплексів;
- виявити вплив факторів і вимог на архітектурно-планувальну організацію готельно-рекреаційного комплексу;
- проаналізувати вимоги щодо проектування об'єктів готельно-рекреаційного комплексу;
- визначити архітектурно-планувальну структуру будівель готельно-рекреаційного комплексу.

Методи дослідження: загальна методика роботи заснована на комплексному підході, що включає системне дослідження та порівняльний

аналіз досвіду проектування і будівництва існуючих об'єктів та проектів аналогів готельно - рекреаційних комплексів в Україні та за кордоном, вивченні наукових досліджень та методичних посібників попередників, які займалися аналізом готельно - рекреаційних комплексів, вітчизняних та закордонних нормативних документів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що уперше проведеної систематизації досвіду проектування готельно-рекреаційних комплексів на сучасному етапі в Україні, визначити передумови для формування таких об'єктів, зокрема у Сумській області, порівняти особливості формування готельно-рекреаційних комплексів за кордоном і в Україні, чітко визначити фактори і вимоги, що впливають на формування цих об'єктів, узагальнити принципи і основні закономірності архітектурно-планувальної організації готельно-рекреаційних комплексів у Сумській області.

Практичне значення одержуваних результатів: Дослідження розкриває потенціал України, зокрема Сумської області, щодо будівництва нових готельно-рекреаційних комплексів. Використані принципи, методи та рекомендації можуть бути корисними для проектних, науково-дослідних організацій і установ при проектуванні, реконструкції та будівництві об'єктів, а також у подальших дослідженнях і теоретичній роботі. Результати дослідження можуть враховуватися під час розробки нормативних документів для проектування готельних і рекреаційних споруд.

РОЗДІЛ 1. КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ УСПІШНОГО СТВОРЕННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕКРАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ

1.1 Умови виникнення та етапи розвитку готельно-рекреаційних комплексів.

Готельно-рекреаційні комплекси (ГРК) працюють і розвиваються під впливом багатьох факторів. Основні умови їх появи включають зростаючий попит на відпочинок і туризм через урбанізацію та покращення добробуту населення. Значну роль змінюють природні ресурси, які роблять певні території привабливими для рекреації, а також розвиток транспортної інфраструктури, що забезпечує доступність до цих зон. Економічні й політичні чинники, як-от інвестицій та державна підтримка, створюють сприятливі умови для будівництва і функціонування ГРК. Важливим є також соціокультурний аспект, включаючи зростаючий інтерес до культурного, екологічного та оздоровчого туризму.

Розвиток готельно-рекреаційних комплексів здійснюється кількома етапами. На першому етапі, що охоплює XIX – початок XX століття, створюються перші курорти і санаторії, які в основному обслуговують елітні верстви суспільства. У середині XX століття почався інтенсивний розвиток, зокрема масова поява туристичних об'єктів, які стали доступними для покращення транспортної інфраструктури та активної участі держави.

Наприкінці XX століття починається етап диверсифікації послуг, коли комплекси залишаються багатофункціональними. З'являються СПА-центри, конференц-зали, а також різноманітні види туризму – від екологічного до бізнесового. У XXI столітті розвиток ГРК досягає інноваційного рівня. Використовуються цифрові технології, активно впроваджується концепція екологічної стійкості, а послуги

Сучасні тенденції розвитку ГРК включають сталий туризм, інтеграцію локальних культурних елементів та адаптацію послуг до потреб різних груп населення. Для забезпечення конкурентоспроможності комплекси активно впроваджують «зелені» технології, вдосконалюють інфраструктуру та забезпечують високий рівень сервісу.

Етапи розвитку готельно-рекреаційних комплексів

На початковому етапі проводиться аналіз території, її природних та економічних можливостей. Визначається концепція майбутнього комплексу: які послуги надаватимуться, яка буде цільова аудиторія та формат об'єкта.

На етапі будівництва відбувається реалізація проекту. Зводяться готельні споруди, оздоровчі об'єкти, зони для відпочинку та розваг. У сучасних умовах важливо інтегрувати екологічні рішення, аби зберегти природу регіону.

Стадія запуску передбачає тестування роботи комплексу та рекламну кампанію. Це період, коли персонал налагоджує обслуговування клієнтів, а менеджмент аналізує перший досвід експлуатації.

На етапі розвитку відбувається розширення комплексу: додаються нові послуги, оновлюються технології, впроваджуються інновації, як-от цифрові рішення для управління номерним фондом або інтерактивні сервіси для клієнтів.

Останнім етапом є стала діяльність, коли комплекс досягає стабільної популярності. Зосереджуються на підтримці якості послуг, розвитку бренду та розширенні ринку. Активно ведеться співпраця з туристичними агентствами та онлайн-платформами для залучення нових відвідувачів.

Розвиток готельно-рекреаційних комплексів (ГРК) закінчився, пройшовши декілька етапів. На першому етапі, який тривав із XIX до початку XX століття, з'являються перші курорти та санаторії. Вони були орієнтовані на заможних клієнтів і розташовувалися в мальовничих місцевостях із цінними природними

ресурсами, як такі мінеральні води чи термальні джерела. Основний акцент робився на оздоровчому туризмі.

У середині ХХ століття почався інтенсивний розвиток готельно-рекреаційних об'єктів. Завдяки покращенню транспортної інфраструктури ці комплекси стали доступними для більшого кола туристів. У багатьох країнах держава активно підтримувала розвиток туризму, інвестуючи в будівництво курортів і популяризуючи рекреаційні зони. Це сприяло масовості туризму, збільшенню кількості готельних об'єктів і розширенню спектра

Наступний етап, що охоплює 1980–2000-ті роки, характеризувався диверсифікацією послуг. ГРК перетворюються на багатофункціональні об'єкти, які включають СПА-центри, конференц-зали, ресторани, спортивні та розважальні комплекси. Туризм стає багатовекторним, охоплюючи такі напрямки, як екологічний, пригородницький, культурний та бізнесовий. Сучасні технології почали активно інтегруватися у сферу обслуговування, забезпечуючи зручність

У ХХІ столітті розпочався етап інноваційного розвитку. ГРК активно впроваджує цифрові технології: онлайн-бронювання, системи "розумний готель" та мобільні додатки стають невід'ємною частиною сервісу. Зростає роль екологічної стійкості — комплекси переходять на використання відновлених джерел енергії та зменшують свій вплив на навколишнє середовище. Водночас комплекси прагнуть створити унікальні враження для клієнтів, інтегруючи локальну культуру, природу та індивідуалізовану

Ці етапи розвитку відображають еволюцію готельно-рекреаційної галузі від елітарного формату

Еволюція готельно-рекреаційної галузі почалася з елітарного формату, що існував у ХІХ – початку ХХ століття. У цей період туризм був доступним переважно для заможних верств населення, таких як аристократи, підприємці та політики. Готельно-рекреаційні комплекси будувалися в мальовничих місцевостях із природними лікувальними ресурсами — рослинними водами, термальними джерелами чи унікальним кліматом. Основна увага приділялася

комфортності умов проживання та оздоровленню, що зробило такий комплекс символом розкоші й привілеїв.

У середині ХХ століття туризм стає доступним для більшого кола населення, що знаменує початок масового розвитку готельно-рекреаційної галузі. Цьому сприяли покращенню транспортної інфраструктури (залізниця, авіасполучення, автомобільні дороги) та державна підтримка розвитку туризму. У цей період з'являються стандартизовані готельні мережі, а курорти залишаються популярними середнього класу. Туризм перетворюється на соціальну норму, а великі готельні комплекси здатні отримати значну кількість відвідувачів.

Кінець ХХ століття позначився диверсифікацією послуг у готельно-рекреаційній галузі. Комплекси починають пропонувати широкий спектр функцій: від СПА-послуг і конференц-залів до спортивних об'єктів та екскурсійних програм. Туризм буває на багатовекторності — зростає попит на екологічний, пригодницький, культурний і бізнес-туризм. Важлива роль у цьому періоді технологічного прогресу: автоматизація процесів, впровадження комп'ютерних систем бронювання та удосконалення стандартів обслуговування стають частиною розвитку галузі.

Сучасний етап, який триває з початку ХХІ століття, характеризується інноваційними підходами. Цифровізація туристичних послуг досягає свого апогею: онлайн-бронювання, мобільні додатки, системи «розумний готель» значно спрощують взаємодію клієнтів із комплексами. Готелі все більше орієнтуються на екологічну стійкість, впроваджуючи енергоефективні технології та мінімізуючи негативний вплив на довкілля. Популярності забезпечується персоналізований підхід до клієнтів, що дозволяє створити унікальний досвід відпочинку.

Таким чином, готельно-рекреаційна галузь пройшла шлях від елітарного формату до сучасного масового й технологічно розвивального туризму. Сьогодні вона орієнтована не лише на масового туриста, але й на сталий розвиток, інновації та адаптацію до потреб різних клієнтів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 Розвиток туризму на міжнародному рівні

Становлення туризму формується у чотирьох етапах:			
Початковий етап - з найдавніших часів до 1841 року	Становлення туризму як галузі - період 1841 - 1914 років	Формування індустрії туризму - період з 1914 - 1945 роки	Монополізація туристичної галузі - з 1945 року до сьогодні
Освоєння території	Науково-технічний прогрес (рубіж XIX - XX ст.)	Формування окремої галузі економіки	Підвищення рівня життя
Пізнавальна діяльність	Елітний вид відпочинку	Піднесення туристичної індустрії	Фінансове забезпечення державою відпустки працюючих
	Туристична інфраструктура	Міжнародні та державні організації туризму	Піднесення туристичної індустрії
	Туристичні кадри	Офіційне становлення відпустки працюючих	Головна галузь економіки
	Туристично- екскурсійні центри	Розширення географії подорожей	Чинник глобалізації

Туризм сприяє перспективному соціально-культурному та економічному розвитку держави. За статистикою, туристичне господарство забезпечує 11% світового валового продукту, тоді як туристична індустрія генерує 4,2%.

Економічне зростання є важливим для ефективного функціонування держави. Методи управління туристичним сектором створюють умови для поліпшення фінансової ситуації. Рекреаційний туризм, зокрема, фінансово ефективно стимулює природні території, які можна перетворити на локації для готельних комплексів.

Це дозволяє ефективно використовувати земельний потенціал як ресурс для виготовлення.

Туризм відіграє значну роль для майбутнього розвитку України (табл.1.2). Країна має значні природні ресурси і потенціал для досягнення успіху у створенні світового рекреаційного туризму завдяки доступним технологіям і матеріалам. Розвиток туризму активізує як внутрішні, так і міжнародні ринкові фактори, а також сприяє інтеграції України у глобальний інформаційний простір.

Таблиця 1.2 Позитивні фактори туризму

Позитивні фактори впливу туристично-рекреаційної галузі:		
Екологічний фактор	Економічний фактор	Соціально-культурний фактор
Збереження та відновлення природного ресурсу	Підвищення ВВП (валовий внутрішній продукт)	Культурно-соціальне піднесення
Нормалізація екологічної ситуації	Міжнародні відносини	Визнання державних цінностей на міжнародному рівні
	Створення робочих місць	
Підвищення показнику рівня життя людини в державі		

Туристичний сектор здійснює значний вплив на підтримання фінансової рівноваги в країні, завдяки роботі різних підприємств, таких як туристичні комплекси, готелі, пансіонати, заклади харчування, транспортні компанії та культурні і спортивні установи. Рекреаційні зони є оптимальними для розвитку готельної інфраструктури.

Рекреаційний туризм виконує оздоровчу функцію і полягає в створенні умов для відпочинку відвідувачів, що робить його найбільш масовим видом туризму. Території для рекреації характеризуються чистими умовами, які можна використовувати в оздоровчій сфері. Рекреаційний туризм розвивається на основі сприятливості території, яка включає природний потенціал (ландшафти, клімат, водні ресурси, ліси, мінеральні та термальні джерела), культурно-

історичні ресурси (архітектурні пам'ятки, музеї, традиції, національну кухню, фестивалі) та інфраструктурну базу. (транспортна доступність, готелі, санаторії, заклади харчування, медичні й розважальні заклади). Крім того, у більшості є соціально-економічні умови, такі як рівень розвитку регіону, інвестиції в туризм і якість обслуговування, що створює територію привабливою та комфортною для туристів.

У деяких країнах туристична індустрія є основним джерелом доходу для держави. Індустрія туризму є одним із найбільших джерел доходу для держави в усьому світі завдяки своїй здатності залучати великі фінансові потоки. Вона стимулює розвиток багатьох секторів економіки, таких як транспорт, готельний бізнес, ресторанна справа, роздрібна торгівля, культурні та розважальні послуги. Туризм створює робочі місця, сприяє притоку іноземної валюти, підтримує малий і середній бізнес, а також забезпечує доходи від податків і зборів.

Крім того, індустрія туризму сприяє розвитку інфраструктури й інвестицій у регіони, що робить її ключовим для економічного зростання. Найбільші доходи від туризму забезпечують країну з розвиненою інфраструктурою, значною культурною спадщиною та різноманітними природними ресурсами. Лідером є США з \$1,8 трлн, завдяки численним визначальним пам'яткам, як-от Статуї Свободи і Гранд-Каньйон. Японія заробляє \$300 млрд за рахунок поєднання сучасних технологій і давніх традицій, а Франція, яка залучає понад 80 млн туристів щороку, отримує \$200 млрд за рахунок своїх культурних символів, таких як Ейфелева вежа. Китай також генерує \$200 млрд завдяки історичним і природним пам'яткам, а Іспанія з \$150 млрд виділяється пляжами, архітектурними шедеврами та фестивалями.

Глобальний спалах інфекції 2019 року підкреслила критичну важливість туристичної індустрії для економік багатьох країн і її високу залежність від міжнародних контактів. Відсутність можливості здійснювати міждержавні поїздки негативно вплинула на туристичний сектор, що спричинило масштабні

економічні втрати. Статистика показує, що прибуток від туризму скоротився на 73%, було втрачено численні робочі місця, а також відбулося зниження сукупної вартості кінцевих товарів і послуг у численних країнах.

1.2 Рекреаційно-туристичний потенціал

Рекреаційно-туристичний потенціал є комплексним поняттям, що охоплює всі ресурси, які можуть бути використані для розвитку туризму та відпочинку. Природні ресурси, як-от ландшафти, клімат, водні об'єкти, ліси й мінеральні джерела, створюють основу для різноманітних видів рекреації, таких як пляжний відпочинок, гірський туризм або оздоровчий туризм. Культурно-історичні ресурси, серед яких пам'ятки архітектури, музеї, етнічні традиції та фестивалі, забезпечують залучення туристів, які прагнуть нових вражень і знайомств з історією та культурою регіону.

Інфраструктурна складова включає транспортну мережу, заклади харчування, туристичні центри та інші об'єкти, які забезпечують комфортне перебування туристів. Соціально-економічні фактори, такі як інвестиції в туризм, стабільність у регіоні, рівень обслуговування та готовність громади підтримують туристичний бізнес, доступність можливостей для розвитку цієї галузі. Ефективне використання рекреаційно-туристичного потенціалу завдяки створенню робочих місць, притоку інвестицій, зростанню економіки регіону та збереженню природної і культурної спадщини для майбутніх поколінь.

Це здійснюється через загальнооздоровчий, культурно-пізнавальний відпочинок, туризм, оздоровлення, а також любительське чи спортивне рибальство, полювання та інші види діяльності.

Таким чином, туризм і рекреація відрізняються за обсягом та змістом понять. Рекреація охоплює короткочасну діяльність, спрямовану на відновлення фізичних, психічних і духовних сил, яка може відбуватися в межах звичного середовища або поблизу місця проживання. (табл. 1.3)

Таблиця 1.3 Структура-туристичного потенціалу

Туризм, натомість, характеризується зміною звичного способу життя та середовища, передбачаючи подорожі з різними цілями. Різниця між цими поняттями стає особливо помітною у випадку подорожей із діловою метою. Для туризму така діяльність є невід’ємною частиною (діловий туризм), тоді як рекреація не охоплює цього виду активності.

Отже, туризм можна розглядати як форму та складову частину рекреації, тоді як рекреація ширше стосується відпочинку, оздоровлення та загального відновлення сил.

Термін «рекреаційний потенціал» виник у сфері географії, економіки, екології та соціальних наук, пов'язаних із використанням природних, соціокультурних та інших ресурсів для відпочинку, туризму та оздоровлення. Отже, можливості для рекреації є багатогранним поняттям, яке поєднує природні, соціальні та культурні ресурси, спрямовані на задоволення рекреаційних потреб суспільства. Вважається, що термін закріпився в науковій літературі у 1960–1970-х роках. У західній літературі близькі поняття розглядалися в межах туристичного планування, але під іншими термінами, як-от *tourism resources* чи *recreational resources*.

Перші систематичні дослідження, пов'язані з оцінкою рекреаційного потенціалу, проводилися для оптимізації використання природних і культурних ресурсів. Це також було частиною планування курортів і зон відпочинку. Головним у рекреаційно-туристичному потенціалі є баланс між природними, культурними та інфраструктурними ресурсами, що сприяє привабливості території та її здатності задовольняти потреби туристів і відпочивальників.

Ключовим компонентом рекреаційно-туристичних ресурсів є туристична привабливість рекреаційних об'єктів та територій. Вона тісно пов'язана з рекреаційною ємністю територій, яка визначає максимальну кількість відвідувачів, що не перевищує екологічні, природні та соціально-економічні межі місць відпочинку та туризму.

1.3 Огляд національного досвіду в розробці готельно-рекреаційних комплексів

Формування рекреаційного відпочинку вимагає визначення ключових факторів і послуг для створення нових туристичних напрямків. Рекреація відновлює моральну, інтелектуальну та фізичну силу людини, а рекреаційні зони оснащуються готельними комплексами та іншими необхідними спорудами.

Туризм є пріоритетним напрямом розвитку України, яка має сприятливі умови для створення оздоровчих рекреаційних зон. Рекреаційний туризм забезпечує гармонійне поєднання природних ресурсів та відпочинку, сприяючи збереженню і відновленню унікальних природних зон.

Основним ключовим чинником оздоровчої рекреації є природно-кліматичні ресурси, які забезпечують оптимальні умови для відновлення фізичного та психічного здоров'я. До них належать чисте повітря, морські, гірські або лісові ландшафти, сприятливий клімат із помірною температурою, сонячною активністю та вологістю, а також мінеральні джерела, термальні води і лікувальні грязі. Ці ресурси позитивно впливають на організм, сприяють профілактиці та лікуванню хвороб, формують спеціалізацію курортів і визначають ефективність оздоровчих програм.

Проектування готельно-рекреаційних комплексів в Україні враховує з урахуванням їх туристичних та оздоровчих функцій. Ресурси країни відрізняються сприятливими природно-кліматичними, культурно-історичними та національно-етнографічними умовами, що створюють оптимальні умови для розвитку туризму і формують рекреаційно сприятливі ландшафти.

Готельно-рекреаційний комплекс поєднує готельне господарство з організацією оздоровчих, культурних та спортивних заходів. Готельна частина забезпечує короткотривале проживання, тоді як рекреаційна діяльність спрямована на використання сприятливих ландшафтів і організацію активного відпочинку, що сприяє фізичному відновленню та оздоровленню людини.

Окрім житлових приміщень для гостей, рекреаційні зони поділяються на зони короткотривалого та довготривалого перебування. Відповідно, такі зони включають в себе ряд будівель, що забезпечують ефективне функціонування та покращують умови перебування осіб.

Туризм сприяє відновленню території, зокрема культурних, історичних і естетичних цінностей, а також сприяє соціалізації суспільства.

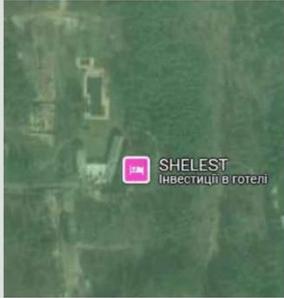
Основною перешкодою для створення рекреаційно-готельних комплексів є недостатня зацікавленість держави в розвитку природних і культурних ресурсів.

Підвищення стилістичної та естетичної реалізації готельно-рекреаційних комплексів в Україні активізувалося. Сьогодні розробляються і реалізуються актуальні проекти, що максимально використовують територіальний потенціал для їх створення та розвитку. Це обумовлено міжнародною інформаційною відкритістю, залученням інвесторів, що сприяє збільшенню капіталу для створення рекреаційних зон, а також підвищенням компетентності в галузі мистецтв і професійної діяльності.

Причиною створення рекреаційних комплексів, пов'язаною з локальною урбанізацією, є необхідність забезпечення мешканців міст умовами для відновлення сил, відпочинку та покращення якості життя. Локальна урбанізація сприяє зростанню чисельності населення, підвищенню інтенсивності праці, збільшенню екологічного навантаження та дефіциту природних зон, що

стимулює розвиток рекреаційних комплексів поблизу міських агломерацій для задоволення потреб у здоровому способі життя, фізичній активності та психологічному розвантаженні. (табл.1.4)

Таблиця 1.4 Огляд національного досвіду в розробці готельно-рекреаційних комплексів

№	Назва та місце розташування	Функціональна інфраструктура	Містобудівне розташування	Архітектурне вирішення
1	"Shelest" Київська обл., с. Хотяньовка	<ul style="list-style-type: none"> - Готель - Будинки - Басейни - Лазня - СПА-центр - Зони для відпочинку - Спортивні майданчики - Ресторан 		
2	"Edem Resort Medical & Spa" Львівська обл., с. Стрілки	<ul style="list-style-type: none"> - Готель - Ресторан - Басейн - Сауни - СПА центр - Конференц зал - Салон краси - Спортивні майданчики 		
3	"Relax Park Verholy" Полтавська обл., с. Соснівка	<ul style="list-style-type: none"> - Готель - Фітнес центр - Басейни - Конференц зал - Сауна - Дитячий клуб - Спа комплекс - Ресторан 		
4	"Карпатські зорі" Івано-Франківська обл., м. Яремче	<ul style="list-style-type: none"> - Готель - Альтанки - Басейн - Сауна - Більярд - Спорт майданчик - Ресторан - Конференц зал 		

Готель Shelest, Київська область, с. Хотянівка

Стильний заміський готельно-рекреаційний комплекс, розташований у мальовничому місцевості села Хотянівка Київської області. Він забезпечує сучасний комфорт із природною комфортністю, створюючи ідеальні умови для відпочинку на самотній природі. Він включає чисту ландшафтну територію з мінімалістичними архітектурними формами, що максимально використовують природний матеріал, зокрема дерево, для підкреслення фактури та текстури простору. Архітектурний ансамбль, що нагадує промисловий хребет.

Два корпуси включають ресторан і рецепцію, тоді як закритий корпус призначений для кухні. Ресторан є локальним центром території рекреаційної зони Shelest. Розбудова сучасного курортного містечка з усіма необхідними зручностями для комфортного відпочинку. Курортна зона для відпочинку, що пропонує широкий спектр послуг: від прогулянок на яхті до відвідування мистецьких виставок, з можливістю комфортного проживання в готелі та відпочинку на обладнаному пляжі.

Комплекс Shelest ефективно виконує завдання рекреаційного комплексу, забезпечуючи позитивну реалізацію та підтримку фінансових рішень. Формування та запуск ресторану сприяють підтримці та нарощуванню капіталу, залученню інвесторів та подальшій реалізації простору.

Активний розвиток території охоплює створення громадських, культурних та житлових зон рекреаційного простору, які забезпечують екологічність і конфіденційність, відокремлену від промислових районів.

Edem Resort Medical & SPA Село Стрілки, Львівська область

Це унікальний комплекс, розташований серед спокійної природи Львівської області. Він спеціалізується на програмах детоксу та омолодження. На території комплексу є власне озеро, де можна відпочити біля води або зайнятися водними видами спорту. Спа-комплекс пропонує понад 50 видів процедур: від класичних масажів до апаратної косметології. Медичний центр комплексу надає консультації лікарів і створює персоналізовані програми оздоровлення. Гостям доступні елегантні номери, ресторани з органічною кухнею та фітнес-зал. Усі послуги спрямовані на відновлення фізичного та емоційного стану.

Verholy Relax Park, Полтавська область

Цей комплекс у Полтавській області — втілення сучасного дизайну та гармонії з природою. Готель розташований у сосновому лісі та пропонує проживання в комфортабельних котеджах і номерах преміум-класу. Головною перевагою комплексу є широкий вибір активностей: прогулянки на конях, велосипедні тури, йога на свіжому повітрі. У СПА-центрі доступні сауни, басейн із підігрівом, тренажерний зал і масажні кабінети. Ресторан комплексу пропонує авторське меню з використанням локальних продуктів. Verholy ідеально підходить для романтичних відпочинків і корпоративних подій.

Karpatski Zori, Яремче, Івано-Франківська область

Цей затишний комплекс у Яремче пропонує комфортні номери з видом на гори. Відпочинок тут особливо популярний серед сімей із дітьми. Готель організовує піші тури до відомих пам'яток Карпат, таких як водоспад Пробій і стежка Довбуша. На території працює баня, критий басейн і дитячий майданчик. У ресторані подають традиційні гуцульські страви, включаючи банош і деруни. Також можливе замовлення екскурсій у навколишні етнопарки, що додає культурного забарвлення відпочинку.

1.4 Аналіз закордонного досвіду проєктування готельно-рекреаційних комплексів.

Світовий досвід у проєктуванні готельних і рекреаційних комплексів базується на використанні сучасних технологій, екологічності, культурної адаптації та інтеграції з природним середовищем. Основною метою такого підходу є створення комфортного, функціонального й естетично привабливого простору, який задовольняє потреби відпочинку, оздоровлення та розваг.

Один із ключових аспектів іноземного досвіду — екологічність і сталий розвиток. У країнах, таких як Швеція чи Швейцарія, акцент робиться на використанні екологічно чистих матеріалів, енергоефективних систем і збереженні природного ландшафту. Наприклад, готель *Treehotel* у Швеції інтегрований у лісове середовище з мінімальним впливом на екосистему, демонструючи можливість поєднання архітектури й природи.

Ще одним важливим підходом є інтеграція з природним середовищем. У регіонах із багатими природними ресурсами, таких як Мальдіви чи Нова Зеландія, комплекси проєктуються з урахуванням природних умов. Бунгало на воді, популярні на Мальдівах, мінімізують втручання в екосистему, зберігаючи унікальність ландшафту.

Проєкти в країнах, таких як США чи ОАЕ, орієнтовані на функціональну гнучкість. Комплекси часто поєднують готелі з аквапарками, конференц-залами, спа-центрами та іншими зонами для відпочинку й роботи. Наприклад, *Atlantis, The Palm* у Дубаї об'єднує розкішний готель із численними рекреаційними можливостями, створюючи багатофункціональний простір.

Особливу увагу в іноземному досвіді приділяють тематичності й культурній ідентичності. Наприклад, у Японії готелі часто проєктуються з використанням традиційних елементів, таких як сади дзен або чайні будиночки, що дозволяє туристам глибше зануритися в місцеву культуру. Це робить такі комплекси привабливими не лише для відпочинку, але й для культурного туризму.

Технологічні інновації також відіграють важливу роль. У сучасних готелях і комплексах активно впроваджуються системи «розумних будівель», автоматизовані системи управління кліматом і освітленням, а також енергоефективні рішення. Наприклад, *Marina Bay Sands* у Сінгапурі відомий своїм ультрасучасним дизайном і технологічною оснащенням.

Нарешті, важливим аспектом є соціальна орієнтованість та інклюзивність. У європейських країнах, як-от Німеччина чи Нідерланди, комплекси проектуються з урахуванням потреб різних груп населення: сімей із дітьми, літніх людей, осіб із обмеженими можливостями. Це забезпечує їх доступність і підвищує якість відпочинку для всіх.

Таким чином, іноземний досвід у проектуванні готельних і рекреаційних комплексів демонструє важливість екологічності, культурної інтеграції та технологічної інноваційності. Україна може запозичити ці практики, адаптуючи їх до своїх природних і соціальних умов для створення конкурентоспроможних комплексів, які відповідають світовим стандартам. (табл.1.5)

Таблиця 1.5 Аналіз іноземного досвіду проектування готельних і рекреаційних комплексів

№	Назва та місце розташування	Функціональна інфраструктура	Містобудівне розташування	Архітектурне вирішення
1.	"Аеон", Італія	<ul style="list-style-type: none"> - Готель - Басейн - СПА лаундж - Лазня - Сауна - Ресторан - Бар - Спортивні майданчики 		
2.	"Dexamenes", Греція, м. Курута	<ul style="list-style-type: none"> - Готель - пляж - СПА центр - Зони для відпочинку - Бар - Ресторан 		
3.	"Hotel Björnson Jasná & Björnson TREE HOUSES" Словаччина, с. Деменовска Доліна	<ul style="list-style-type: none"> - Готель - Ресторан - СПА центр - Будинки - Спортивні майданчики - Конференц зал - Сауна - Дитячі майданчики 		
4.	"Готель Lebei Homestay" Китай	<ul style="list-style-type: none"> - Готель - Будинки - Басейн - Сауна - Спорт майданчик - Ресторан 		

Італійський туристичний готель Aeon

Готель має оздоровчу функцію і характеризується поєднанням впливу рельєфу на конструкцію у конструктивному рішенні, зокрема, динамічними ромбовидними формами фасаду. Він інтегрується в рекреаційний ландшафт, не порушуючи природну функцію зони, і включає два будинки, з'єднані підземним проходом.

3000кв.м² простору наповнюється функціональним змістом, зберігаючи історичний шарм лобі, житлового будинку та комори, не втративши їх автентичності, які гармонійно поєднані з модернізованим каркасом.

Сформовано дві адміністративні будівлі: одна з них містить громадську зону з рецепцією, баром та оздоровчим центром, а інша призначена для житлових апартаментів.

Рекреаційний комплекс Dexamenes, Греція

Прибережний рекреаційний комплекс Dexamenes відзначається історично-культурними цінностями, пов'язаними з кризою 1910 року. У той період потрібно було перетворити невикористані запаси смородини на - вино. Для цього були зведені нові промислові виноробні комплекси та сховища. Сучасний готель розташований на узбережжі західного Пелопоннесу, в якому збереглися оригінальні промислові споруди 1920-х років. Дизайнерська концепція поєднує грубий бетон з вишуканими деталями, перетворюючи суворі будівлі на затишний простір для відпочинку.

Архітектурно-композиційне рішення використовує два бетонні блоки, кожен з яких розділений на 2 ряди по 10 приміщень для зберігання вина. Ніші площею 30кв. м² перетворені на готельні номери з приватним санвузлом і затіненим патіо.

Ландшафтний дизайн між двома будівлями передбачає створення медитативного внутрішнього саду. Неглибокий басейн розділяє блоки номерів, відбиваючи світло та забезпечуючи захист від спеки. Збережені сталеві резервуари та бетонні плити, у яких були прорізані дверні отвори, розміщені у воді для зручного доступу відвідувачів, утворюють автентичні елементи ландшафтного дизайну.

Архітектурне композиційне-рішення яке включає:

- Головну будівлю з адміністративними функціями та можливістю інтеграції з харчовими закладами, такими як ресторан і кафе.

- Окремі житлові будинки, обладнані номерами, що мають власні санвузли та кухонні куточки.

- Споруди для оздоровчих функцій, такі як спа-центри та йога-центри.

Окреме розміщення приватних житлових кімнат на більшій відстані одна від одної підвищує рівень приватності та комфорту гостей і оптимізує активність відвідувачів. Це допомагає ефективно відновити сили після емоційного виснаження, дозволяючи повністю розслабитися на лоні природи.

Готель гірськолижного курорту Vjornson, Словаччина

Багаторівневі модульні системи над землею є екологічними, оскільки застосування пальового фундаменту дозволяє зберегти природний ландшафт, уникаючи масивних бетонних робіт.

Будівля побудована так, що не завдає шкоди природному ландшафту. Планування простору з урахуванням функціональних потреб дозволяє одночасне перебування восьми осіб, трансформуючи його дверними отворами в чотири приватні двоспальні місця з дворівневими і двоспальними ліжками.

Готель Lebei Homestay, Китай

Проект курортного закладу в Гуйліні передбачає використання корпусного архітектурно-композиційного рішення. Основна мета полягала у створенні житлових будинків, що гармонійно інтегруються в природний ландшафт, враховуючи сприятливий клімат і можливості активізації довкілля.

Розвиток конструкції починається з стародавніх часів, коли основним було забезпечення підвищені на 5м над рівнем землі модульні житла, що забезпечують безпеку та комфорт проживання, що відповідає висоті дерева, створюючи природну інтеграцію з навколишнім середовищем.

Кожен будинок має унікальне планування та розмір, що варіюються від 25 до 45 кв м². Житлове приміщення займає перший та другий поверхи, а перехід між ними здійснюється за допомогою сходів.

Між будинками облаштовано підйомний місток, що забезпечує зручний прохід, яка містить громадські зони для відпочинку, приміщення для дозвілля різних вікових груп і спуски до саду. Завдяки підйомній зоні, вдалося створити рівний майданчик для озеленення та забезпечити комфортні умови перебування.

1.5 Висновки

1.1 Оглянуто наукові дослідження та авторські роботи у сфері туризму, проаналізовано проблеми формування та процеси діяльності в цій галузі;

1.2 Україна має великий туристичний потенціал завдяки природним багатствам, культурній спадщині та лікувальним ресурсам. Розвиток інфраструктури та вирішення екологічних викликів можуть зробити її популярним напрямком у Європі.

1.3 Досліджено розвиток туристичного потенціалу України та світу, охоплюючи історичні етапи становлення туризму та його сучасний стан. Виявлено, що рекреаційний туризм позитивно впливає на розвиток суспільства, економіки та екології;

1.4 Проаналізовано зразки та приклади світового досвіду в проектуванні готельно-рекреаційних комплексів, а також визначено основні характеристики, необхідні для створення функціонального, комфортного та суспільно важливого об'єкта.

РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА КЛАСИФІКАЦІЮ ЗАКЛАДІВ ВІДПОЧИНКУ

2.1 Типологія рекреаційних зон

Зони мають значне значення для відпочинку, оздоровлення та розвитку туризму. Їх класифікація залежить від низки критеріїв, що дозволяє визначити специфіку кожної зони та її роль у загальній рекреаційній системі (табл.2.1).

Таблиця 2.1 Рекреаційна діяльність

Соціально-економічні	Історико-культурні	Природні	Біо-антропогенні
Санаторії	Місця, які пов'язані з життям і діяльністю видатних історичних осіб	Природні явища (бальнеологічні, гідрологічні, грязьові, водні та інші ресурси)	Національні парки
Спортивно-оздоровчі заклади	Території, де збереглися яскраво виражені етнографічні особливості	Природні об'єкти (ландшафти, орографічні простори)	Заказники
Ресторани	Культові споруди	Геосистеми (кліматичні)	Заповідники
Готелі	Релігійні центри		Зоопарки
Сфера послуг	Музеї		Ботанічні сади
	Картинні галереї		Денропарки
	Пам'ятки історії		
	Археологія		
Архітектура			

Рекреаційні зони поділяються на кілька типів залежно від основних завдань, які вони виконують. Оздоровчі зони створюються для забезпечення лікувально-оздоровчих послуг і включають санаторії, курорти, спа-центри,

термальні джерела. Наприклад, курорти Трускавця в Україні чи Карлових Вар у Чехії є прикладами таких зон. Туристичні зони орієнтовані на культурно-пізнавальний, спортивний або екскурсійний туризм. До них належать історичні місця, гірські маршрути або екотуристичні стежки (наприклад, Карпати чи Альпи). Рекреаційно-відпочинкові зони використовуються для короткотривалого дозвілля, наприклад, міські парки чи пляжні зони. Розважальні зони спеціалізуються на активному відпочинку й включають тематичні парки, аквапарки, атракціони.

Природні зони включають національні парки, заповідники, території з мінімальним втручанням людини, які слугують для екотуризму чи відпочинку на природі. Культурно-природні зони поєднують природні об'єкти та культурну спадщину, наприклад, історичні парки чи ботанічні сади. Антропогенні зони є результатом людської діяльності та створені спеціально для рекреації: курорти, тематичні парки, штучні водойми.

Рекреаційні зони класифікуються також залежно від кількості відвідувачів та рівня інфраструктури. Спеціалізовані зони обслуговують певні категорії відпочивальників, як-от альпіністи, яхтсмени чи лижники. Резервні зони мають обмежений доступ і призначені для збереження природного середовища з мінімальним втручанням людини.

Ця класифікація залежить від місця розташування рекреаційної зони. Міські зони включають парки, сквери, зони відпочинку в межах населених пунктів, де мешканці можуть проводити короткотривалий відпочинок. Регіональні та національні зони охоплюють великі території з природними або культурними об'єктами, які мають загальнодержавне або міжнародне значення (наприклад, заповідники чи унікальні природні об'єкти).

Рекреаційні зони поділяються на зони короткотривалого відпочинку, які підходять для перебування протягом кількох годин, наприклад, міські парки або пляжі. Зони тривалого відпочинку розраховані на перебування від кількох днів до тижнів і включають курорти, туристичні бази, кемпінги.

Соціальна спрямованість враховує потреби різних соціальних груп. Сімейні зони орієнтовані на відпочинок для сімей із дітьми й пропонують відповідну інфраструктуру, як-от дитячі майданчики, аквапарки. Молодіжні зони створені для активного відпочинку та розваг, включаючи клуби, кемпінги чи спортивні майданчики. Зони для літніх людей забезпечують спокійне середовище для оздоровлення, зокрема санаторії чи курорти з адаптованою інфраструктурою.

2.2 Фактори, що впливають на розміщення і формування готельно-рекреаційних комплексів

Готельно-рекреаційні комплекси (ГРК) формуються під впливом багатьох взаємопов'язаних факторів, кожен із яких грає вирішальну роль у виборі місця та успішній реалізації проекту. Одним із ключових аспектів є природні фактори, які визначають базову привабливість території. Сприятливий клімат із тривалим туристичним сезоном, наявність мальовничих пейзажів, рекреаційних ресурсів, таких як мінеральні води, лікувальні грязі чи пляжі, створюють конкурентні переваги для локації. Не менш важливим є екологічний стан території: регіони з чистим повітрям, водою та збереженою природою мають більший потенціал для розвитку екологічного туризму або оздоровчих комплексів.

Соціально-економічні фактори також впливають на розміщення та формування ГРК. Економічний розвиток регіону, доступ до інвестицій, попит на туристичні послуги і можливість залучення клієнтів із різних соціальних груп є ключовими. Розвинена транспортна інфраструктура, зокрема наявність аеропортів, швидкісних доріг та залізничних шляхів, забезпечує доступність комплексу для туристів. Також важливо враховувати регіональний рівень конкуренції: якщо подібні комплекси вже функціонують у місцевості, це може як стимулювати, так і ускладнювати запуск нового проекту.

Значний вплив мають демографічні фактори, зокрема щільність населення поблизу комплексу, рівень доходів місцевих жителів і туристів, а

також характер цільової аудиторії. Поблизу густонаселених міських центрів зазвичай виникає попит на короткотривалий відпочинок, тоді як віддалені локації більше приваблюють міжнародних туристів, орієнтованих на довготривалий відпочинок.

Важливим є врахування культурно-історичних факторів, які можуть суттєво підвищити привабливість комплексу. Розташування ГРК у регіонах із багатою історичною спадщиною, наявність музеїв, архітектурних пам'яток або унікальних традицій створюють додатковий потік туристів. Фестивалі, етнографічні події, автентична кухня та ремесла також формують унікальність комплексу та сприяють його популярності.

Не можна ігнорувати інфраструктурні фактори, оскільки вони визначають технічну та логістичну можливість створення комплексу. Транспортна доступність є одним із найважливіших аспектів: туристи віддають перевагу локаціям, до яких легко дістатися. Наявність електро- і водопостачання, інтернету, а також близькість до населених пунктів є критично важливими для забезпечення повноцінної діяльності комплексу. Водночас використання сучасних технологій, таких як енергоефективні рішення та екологічні інновації, стає необхідною вимогою до нового будівництва.

Крім того, екологічні фактори відіграють значну роль у формуванні сучасних ГРК. Захист природного середовища, зниження впливу будівництва на екосистему та впровадження екологічно дружніх рішень стали нормою в цій сфері. До екологічних вимог належать відновлення джерел енергії та ефективна утилізація відходів, вона є обов'язковими для підвищення конкурентоспроможності комплексу.

Останньою, але важливою складовою є політико-правові фактори. Підтримка місцевої влади, пільгове оподаткування, виділення земельних ділянок і стабільність регіону створюють сприятливі умови для інвесторів і забудовників. З іншого боку, нестабільна політична ситуація або суворі регуляторні обмеження можуть стримувати розвиток ГРК.

Організація обсягу зони дозвілля є складним процесом, який обґрунтовується на поєднанні функціональних і архітектурних критеріїв. Такий підхід дозволяє створити простір, що задовольняє потреби користувачів та гармонійно інтегрується в архітектурний ландшафт. Зона дозволу повинна бути одночасно комфортною, функціональною та естетично привабливою. (табл.2.2)

Таблиця 2.2 Чинники вибору майданчика для будівництва готельних комплексів	
Основні чинники, що визначають вибір ділянки для розміщення готельного комплексу	
Містобудівні	Необхідна площа території із врахуванням специфіки експлуатації готельного комплексу і його місткості, оптимальні гнометричні обриси ділянки, раціональне розміщення з урахуванням транспортних комунікацій і наявність доброго зв'язку з центром міста, залізничним вокзалом, аеропортом
Архітектурно-ландшафтні	Наявність природних компонентів на майданчику чи на прилеглий території озеленення, водних поверхонь, рельєфу тощо
Екологічні	Комфортність території: відповідність санітарно-гігієчних параметрів середовища нормативним вимогам (чистота повітряного басейну, шум, аерація, інсоляція)
Інженерно-економічні	Наявність міських інженерних комунікацій: (водогін, каналізація, електрокабель, газ), можливість телефонізації і підключення до існуючих інженерних міських мереж із врахуванням їхньої потужності і розміщення, альтернативні джерела

З функціональної точки зору, основне завдання виникає у забезпеченні відповідності простору його призначення. Важливо врахувати, чи зона розрахована на активний відпочинок, сімейні заходи, чи, можливо, на тихий релакс. Ефективне зонування забезпечує розподіл території на сектори

діяльності для різних видів, таких як дитячі майданчики, спортивні майданчики чи рекреаційні куточки. Крім того, зараз є врахування доступності простору, особливо для осіб з інвалідністю. Безпека є також ключовим аспектом: раціональне планування руху, наявність освітлення та відеоспостереження гарантують комфортне використання зони.

Архітектурні критерії, у свій час, надають простору естетичну привабливість та функціональність. Зона дозвілля має бути спроектована відповідно до архітектурного стилю міста чи району. Використання природних елементів, таких як зелене насадження чи водою, створює затишну атмосферу, а якісні матеріали забезпечують довговічність об'єктів. Ергономіка грає важливу роль у виборі меблів та елементів інфраструктури, які мають бути зручними для користувачів. Інноваційні рішення, такі як інтерактивні інсталяції або розумне освітлення, надають сучасний вигляд зоні та покращують користувацький досвід.

Об'єднання цих критеріїв дозволяє створити зони дозвілля, які стають привабливими та зручними для людей. Такий підхід не лише фізичному та емоційному відновленню, а й розвитку місцевих громад.

Щоденне обслуговування зазвичай фокусується на забезпеченні базових потреб у їжі з мінімальною комфортністю, тоді як регулярні заклади пропонують більш високий рівень комфорту і обслуговування, що може включати покращені умови та послуги для задоволення більш специфічних потреб відвідувачів. Готельні комплекси мають складну та часто унікальну структуру. Визначення їхнього місця в містобудівній системі є непростим і відповідальним завданням.

Розташування готельного комплексу є вирішальним фактором його успіху, позбавляючи від цього привабливості для клієнтів і прибутковості бізнесу. Грамотний вибір місця враховує безліч аспектів, таких як географія, транспортна доступність, наявність інфраструктури, природні умови, рівень конкуренції та законодавчі обмеження.

Першочерговим фактором є географічне розташування. Готелі можуть розміщуватися в туристичних зонах, великих містах, природних ландшафтах чи поблизу транзитних шляхів, залежно від цільової аудиторії. Наприклад, бізнес-готелі часто знаходяться в ділових центрах, а курортні – на узбережжях чи в горах. Вибір локації має відповідати очікуванню клієнтів та специфіці готелю.

Транспортна доступність також є важливою роль. Готель повинен мати зручне сполучення з аеропортами, вокзалами чи основними магістралями. Наявність парківки та зручного громадського транспорту є суттєвою перевагою, що полегшує доступ гостей. Віддаленість від ключових транспортних вузлів може негативно вплинути на відвідуваність.

Інфраструктура навколо готелю є ще одним аспектом. Ресторани, магазини, культурні та розважальні заклади, а також медичні установи в безпосередній близькості надають зручності відпочинку.

Природні умови та ландшафт впливають на привабливість курортних комплексів. Готелі, розташовані в мальовничих місцях, таких як гірські схили, узбережжя чи парки, часто користуються великим попитом. Також слід завершити екологічний стан місцевості, який може суттєво вплинути на репутацію закладу.

Вивчення конкурентного середовища є необхідним для визначення визначеної ніші. У районах з високою концентрацією готель подібного класу залучення клієнтів може бути ускладненим. Однак хороший продуманий сервіс, унікальні пропозиції чи інноваційний підхід можуть отримати конкурентні переваги.

Також важливо законодавчі обмеження. Наприклад, у природоохоронних або історичних зонах будівництво може бути обмежене. Дотримання місцевих нормативів щодо безпеки, екології та землеволодіння є обов'язковим.

Соціальні та культурні особливості регіону також мають значення. Готелі, розташовані поблизу історичних пам'яток, місця проведення фестивалів чи гастрономічних турів, мають переваги у залучення туристів, які шукають нових вражень

Вибір місця розташування готельного комплексу – це складний і багатоетапний процес, який враховує різноманітні фактори для досягнення максимального комфорту гостей і стабільного доходу.

2.3 Основні принципи створення готельно-рекреаційних об'єктів (Джерела нормативно-правової бази)

Створення готельно-рекреаційних об'єктів (ГРК) базується на комплексному підході, що враховує функціональність, безпеку, комфорт, інклюзивність, екологічність та гармонійне поєднання з навколишнім середовищем. Ці принципи регулюються державними будівельними нормами (ДБН), які визначають стандарти проектування, будівництва та експлуатації об'єктів громадського і рекреаційного призначення.

Першочерговим принципом є функціональність і раціональне зонування. Це означає, що простір об'єкта має бути організований так, щоб забезпечувати максимальну зручність для користувачів. Зони для проживання, відпочинку, спорту, харчування й дозвілля повинні бути чітко розмежовані, водночас забезпечуючи логістичну зручність. Раціональне зонування території дозволяє використовувати простір максимально ефективно, зокрема враховуючи потоки відвідувачів. Цей принцип детально описаний у ДБН В.2.2-9:2018 Будинки і споруди. Громадські будинки та споруди. Основні положення та ДБН В.2.2-20:2008 Будинки і споруди. Готелі.

Інклюзивність відіграє важливу роль у сучасних проектах. Готельно-рекреаційні об'єкти мають бути пристосованими для всіх категорій населення, зокрема для людей з обмеженими фізичними можливостями. Це включає спеціальні номери, пандуси, ліфти, тактильні знаки для осіб із

порушеннями зору, а також зручності для літніх людей. Стандарти інклюзивності прописані в цих самих положеннях.

Безпека та відповідність технічним вимогам є обов'язковими умовами для проектування ГРК. Це включає дотримання норм протипожежної безпеки, санітарних і гігієнічних стандартів, а також забезпечення міцності та надійності конструкцій. Усі інженерні системи (електропостачання, водопостачання, вентиляція) повинні відповідати технічним стандартам для уникнення ризиків. Особлива увага приділяється протипожежним заходам.

Екологічність та енергоефективність є важливими принципами, що відповідають сучасним глобальним трендам. Будівництво та експлуатація ГРК повинні мінімізувати вплив на довкілля, використовуючи енергоощадні технології, системи очищення стоків і відновлювані джерела енергії. Наприклад, встановлення сонячних панелей, систем рекуперації тепла та управління водними ресурсами сприяє підвищенню екологічної стійкості об'єкта.

Спортивно-оздоровча інфраструктура є важливим елементом ГРК. До неї можуть входити басейни, тренажерні зали, спортивні майданчики, тенісні корти чи навіть вело- і бігові доріжки. Такі зони сприяють популяризації здорового способу життя серед відвідувачів. Проектування спортивних об'єктів регулюється ДБН В.2.2-13-2003 Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди.

Культурно-дозвіллева складова також має велике значення. ГРК часто включають культурно-видовищні об'єкти, такі як концертні зали, кінотеатри, виставкові центри, бібліотеки чи художні галереї. Вони надають туристам можливість не лише відпочивати, але й отримувати культурні враження. Стандарти для таких об'єктів описані в ДБН В.2.2-16-2019 "Культурно-видовищні та дозвіллеві заклади".

Заклади ресторанного господарства є невід'ємною частиною ГРК. Вони мають забезпечувати високий рівень обслуговування, відповідати санітарним нормам і пропонувати широкий вибір страв, зокрема з

урахуванням гастрономічних уподобань гостей. Стандарти для проектування та функціонування таких закладів визначені в ДБН В.2.2-25:2009 Підприємства харчування (заклади ресторанного господарства).

Ще одним важливим аспектом є гармонійна інтеграція об'єкта в навколишнє середовище. ГРК повинні враховувати природний і культурний ландшафт регіону, у якому вони розташовані. Це допомагає зберегти унікальність місцевості та сприяє розвитку екотуризму.

Дотримання цих принципів у проектуванні та будівництві гарантує не лише комфорт і задоволення потреб гостей, але й відповідність об'єктів сучасним стандартам якості.

2.4 Висновки

2.1 Було досліджено поняття рекреаційного середовища та окреслено його основні складові елементи;

2.2 Розглянуто ключові чинники, що впливають на вибір місця розміщення готельного комплексу;

2.3 Встановлено структуру рекреаційної зони та окреслено головні принципи, де слід враховувати під час проектування готельного комплексу в її межах.

РОЗДІЛ 3. ПРИНЦИПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНОВОЇ СТРУКТУРИ ГОТЕЛЬНО-РЕКРАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ

3.1 Архітектурно-планувальне формування готельно-рекреаційних комплексів (Організація простору рекреаційної зони).

Основою такої організації є чітке функціональне зонування території. Загальноприйнятий готельний комплекс поділяється на житлову зону (готельні корпуси, котеджі), рекреаційну зону (пляжі, басейни, спортмайданчики), зону харчування (ресторани, кафе), ділову зону (конференц-зали, бізнес-центри) та технічну зону (паркінги, служби). приміщення). Такий підхід забезпечує ефективне використання простору та комфорт для гостей.

Планувальна структура готельно-рекреаційних комплексів залежить від їх розмірів, функцій і природних особливостей території. Можна виділити компактну структуру, яка є зручною для обслуговування, розосереджену структуру, що забезпечує приватність, і комбіновану, яка забезпечує зручність і просторість. Такий підхід дозволяє адаптувати проект до конкретних умов.

Інтеграція з природним середовищем є великим аспектом. Сучасні комплекси проектуються з мінімальним втручанням у ландшафт, забирають натуральні матеріали і створюють зелені зони. Це не тільки додає естетичності, а й завершує екологічну цінність комплексу.

Архітектурний стиль залежить від місця розташування комплексу. Готелі мають традиційно світлі фасади, панорамні вікна і просторі тераси, тоді як у гірських зонах переважає використання каменю та дерева. Такий підхід сприяє гармонійному поєднанню споруди з природним оточуванням. Ергономіка та комфорт також мають велике значення. Простори номерів, зручні маршрути між зонами і легкий доступ до основних об'єктів є класи складними, що

розпочинається задоволеністю гостей. Особливо увага приділяється деталям, які створюють затишок і комфорт.

Сучасні технології активно впроваджуються в готельно-рекреаційних комплексах. Системи «розумний будинок», енергозберігаючі рішення, інтерактивні платформи для відпочинку – це покращує досвід перебування гостей та ефективність роботи комплексу.

Зрештою, естетика і унікальність комплексу є вирішальними для створення його пізнаваності. Використання унікальних дизайнерських рішень, локальних культурних мотивів і сучасних архітектурних тенденцій робить комплекс привабливим для туристів.

Таким чином, нопланувальна організація готельно-рекреаційних комплексів спрямована на створення функціонального, комфортного та естетично привабливого середовища, забезпечує високу якість обслуговування та відповідає сучасним вимогам.

Ефективне використання території основної забудови передбачає стандартизацію площі відповідно до функціональної спрямованості зон відпочинку. Розміри площі можуть змінюватися залежно від специфічних дозвіллевих комплексів. Наприклад, для окремих об'єктів потрібен пляж різного розміру - великого або малого, залежно від їх специфіки. У той час як рекреаційні комплекси можуть потребувати пляжі обмеженого розміру, але з великими прилеглими зонами. Зокрема, для будівель професійних або дитячих комплексів площа визначається у пропорції 200–250 кв.м

Багатофункціональність готельно-рекреаційного комплексу - це концепція, що поєднує різноманітні функції, послуги та зони для задоволення потреб гостей і відвідувачів. Цей підхід забезпечує формування багатофункціонального простору, здатного одночасно задовольняти потреби туристів, підприємців, місцевих жителів і навіть приймати міжнародні делегації.

Основна мета - забезпечити різноманіття послуг, які відповідають сучасним вимогам комфорту, зручності та ефективності.

Ключовою складовою комплексу є готельна функція. Це включає різноманітність номерів різних категорій: від стандартних до розкішних апартаментів. Окрім проживання, комплекс може надавати послуги, такі як обслуговування номерів, пральня, трансфери або бізнес-обладнані приміщення конференц-зали, переговорні кімнати та коворкінг-зони. Це робить готель привабливим як для туристів, так і для ділових клієнтів.

Рекреаційна частина комплексу створена для забезпечення якісного відпочинку. Вона може включати SPA-центри, басейни, сауни, фітнес-зали, а також зони для активного дозвілля, наприклад, спортивні майданчики, організацію піших або велосипедних турів. Завдяки таким послугам комплекс стає ідеальним місцем для оздоровлення, релаксації та підтримки фізичної форми.

Культурно-розважальні можливості - це ще один важливий аспект багатофункціональності. Ресторани, кафе та бари з різноманітними кухнями забезпечують гастрономічне задоволення для гостей. Організація святкових заходів, концертів, майстер-класів чи навіть художніх виставок додає комплексу унікальності й створює атмосферу незабутнього дозвілля.

Особлива увага приділяється сім'ям із дітьми. Для найменших гостей можуть бути облаштовані ігрові кімнати, дитячі майданчики чи спеціальні програми з анімації. Крім того, в готелі передбачені номери з урахуванням потреб сімейного проживання, що робить комплекс комфортним для відпочинку з дітьми.

Для бізнес-клієнтів комплекс може слугувати майданчиком для проведення конференцій, семінарів, тренінгів і корпоративних заходів.

Забезпечення сучасної технічної підтримки, швидкісний інтернет та інші зручності сприяють продуктивній роботі, не виходячи за межі комплексу.

Окремо слід відзначити екологічну та соціальну відповідальність сучасних комплексів. Застосування екологічно безпечних технологій та співпраця з місцевими постачальниками і створення робочих місць для громади сприяють сталому розвитку регіону та підвищенню репутації комплексу.

Завдяки поєднанню різних функцій готельно-рекреаційний комплекс стає не лише місцем для проживання чи відпочинку, а справжнім центром тяжіння для широкої аудиторії. Такий підхід забезпечує його конкурентоспроможність, універсальність і економічну ефективність.

Соціальна концепція обслуговування - це сучасний підхід до надання послуг, який спрямований на створення доступних і комфортних умов для всіх категорій населення. Ця концепція враховує соціальні, культурні та економічні аспекти, ставлячи в пріоритет добробут клієнтів, їхні потреби та гармонійний розвиток суспільства. Основна мета - забезпечення справедливого і якісного сервісу, який відповідає очікуванням кожної людини.

Одним із ключових принципів цієї концепції є доступність. Вона передбачає врахування потреб людей із різними фізичними можливостями, рівнем доходів, віковими та культурними особливостями. Це може включати створення безбар'єрного середовища, адаптованого для маломобільних груп населення, а також розробку цінової політики, яка враховує можливості різних соціальних верств.

Ще одним важливим аспектом є рівноправність у наданні послуг. Соціальна концепція гарантує однаковий рівень обслуговування для всіх клієнтів, незалежно від їхнього статусу, походження чи інших характеристик. Це означає, що всі відвідувачі отримують справедливе ставлення і якісний сервіс без будь-якої дискримінації.

Особлива увага приділяється комфорту та безпеці клієнтів. Це включає створення умов, які забезпечують зручність і спокій для всіх відвідувачів. Сучасні технології, такі як онлайн-бронювання або цифрові сервіси, допомагають підвищити ефективність обслуговування та зробити його зручнішим.

Принцип орієнтації на потреби клієнта полягає в тому, щоб розуміти та враховувати очікування відвідувачів. Організації проводять опитування, аналізують побажання клієнтів і адаптують свої послуги для задоволення індивідуальних потреб. Це дозволяє забезпечити гнучкість у роботі та персоналізований підхід.

Крім того, соціальна концепція підтримує культурну інтеграцію, враховуючи локальні традиції, мову та особливості різних регіонів. Вона також сприяє культурному обміну між різними групами клієнтів, що додає послугам унікальності й багатогранності.

Наприклад, у Трускавці медичний заклад пропонує широкий спектр послуг, включаючи бальнеотерапію, амбулаторне лікування, озонотерапію, відпочинок та гідротерапію.

Багатофункціональний лікувальний заклад об'єднує лікувально-діагностичні зони, які поєднують функції оздоровлення, відпочинку та сімейного обслуговування. До них належать лікувальні басейни, грязелікарні, масажні кабінети, інгалятори, поліклінічні відділення, бари, сауни та декоративні фонтани. Така комплексність дозволяє ефективно задовольняти медичні потреби відвідувачів, оптимізуючи використання простору й усуваючи дублювання адміністративних функцій, допоміжних приміщень і медичного обладнання.

Територіальне розташування оздоровчих, спортивних споруд і зон відпочинку враховує такі основні аспекти:

1. Просторова структура міста чи селища: оздоровчі та спортивні об'єкти мають бути інтегровані у планувальну структуру населеного пункту. Вони розташовуються залежно від призначення: мікрорайонні, районні, міжрайонні або загальноміські комплекси. Наприклад, для мікрорайонів характерні площинні споруди, такі як майданчики для дітей і спортивні зони.
2. Доступність для різних груп населення: при проектуванні враховується доступність для людей з обмеженими можливостями. Зони споруд мають відповідати державним нормам, включаючи параметри для людей з обмеженою мобільністю.
3. Функціональність та універсальність: деякі спортивні комплекси можуть бути багатофункціональними. Наприклад, вони включають споруди для різних видів спорту, які легко трансформуються під різні потреби. Це дозволяє використовувати території більш ефективно.
4. Екологічні зони: поруч із оздоровчими і спортивними спорудами можуть розташовуватись зелені зони, що сприяють створенню сприятливого середовища для відпочинку і занять фізичною активністю

Природні умови, зокрема наявність водних ресурсів і характер рельєфу, визначають типи оздоровчих і спортивних закладів (наприклад, станції для водних видів спорту або лижні бази) та види активності, які там можна здійснювати (лижний спорт, плавання, піші прогулянки). Погодні та кліматичні особливості, своєю чергою, впливають на сезонність забудови, визначаючи її як цілорічну або сезонну.

Відповідно до містобудівних умов є такі блоки: житлові та сезонні, відкритого планування. Оздоровчо-спортивні програми впливають на склад і структуру майданчиків для цілорічної забудови, передбачають створення універсальних споруд та інфраструктури, що можуть функціонувати в будь-яку

пору року. Наприклад, багатофункціональні спортивні зали, басейни з підігрівом, криті майданчики для тенісу чи футболу, сауни, фітнес-центри. У таких програмах враховуються кліматичні особливості, щоб забезпечити комфортні умови як взимку, так і влітку. Для сезонної забудови, орієнтується на певний сезон і види активностей, що мають попит у цей період. Наприклад, взимку це можуть бути лижні траси, катки, станції прокату спорядження, а влітку - пляжні зони, відкриті басейни, спортивні майданчики для пляжного волейболу чи тенісу. Сезонні майданчики часто є менш капітальними, а частина споруд може бути тимчасовою.

Вибір цілорічної оздоровчої та рухової активності залежить від ряду ключових факторів, які впливають на можливість і зручність занять незалежно від сезону. Одним із головних чинників є кліматичні умови. Наявність інфраструктури для занять у закритих приміщеннях, таких як спортивні зали, басейни чи криті тенісні корти, дозволяє підтримувати активний спосіб життя за будь-якої погоди. Водночас відкриті майданчики мають бути адаптовані до погодних змін, наприклад, мати освітлення чи захист від опадів.

Особисті вподобання та фізичний стан людини також впливають на вибір активності. Хтось віддає перевагу заняттям у спокійному темпі, таким як пілатес чи плавання, тоді як інші шукають динамічні види спорту, як-от футбол чи заняття на тренажерах. Вибір значною мірою залежить від стану здоров'я, рівня фізичної підготовки та бажаних цілей, наприклад, покращення витривалості чи схуднення.

Радіус пішохідної доступності значною мірою залежить від обраного організацією планування зони відпочинку варіанту, оскільки різні типи зонування передбачають різну інтенсивність і характер використання території.

Для зон активного відпочинку, таких як спортивні майданчики, дитячі ігрові зони чи пляжні території, радіус пішохідної доступності зазвичай менший,

оскільки такі зони відвідуються частіше і потребують швидкого та зручного доступу. В середньому він становить близько 500–800 метрів, що відповідає 10–15 хвилинам пішого ходу.

У випадку зон пасивного відпочинку, таких як парки, природні ландшафти чи місця для прогулянок, радіус доступності може бути більшим, адже відвідування таких місць є менш регулярним. Він може сягати 1–1,5 км, що відповідає 15–20 хвилинам ходьби.

Крім того, враховуються особливості території та її призначення. У міських умовах радіус доступності може зменшуватися через наявність перепон (наприклад, дороги, забудова), тоді як у сільській чи приміській місцевості він може бути більшим через відсутність транспортного трафіку та щільної забудови.

Таким чином, вибір радіуса пішохідної доступності враховує функціональне призначення зони відпочинку, її відвідуваність та особливості планування території, забезпечуючи комфорт для всіх груп користувачів.

За наявності акваторій у зоні відпочинку важливо враховувати особливості їх планування, щоб максимально ефективно використовувати водний простір і забезпечити комфорт та безпеку відвідувачів. Одним із першочергових кроків є організація зонування. Це включає поділ акваторії на окремі зони для різних видів активності, таких як купання, водні види спорту, риболовля чи прогулянки на човнах. Подібний поділ дозволяє уникнути конфліктів між різними групами користувачів і підвищує зручність користування територією.

Загалом, продумане планування акваторій створює умови для їх ефективного використання, забезпечує привабливість для відвідувачів та сприяє збереженню природного середовища. Такий підхід дозволяє організувати зону відпочинку, яка відповідає сучасним вимогам комфорту, безпеки й екологічної стійкості.

Обов'язкове оснащення архітектурних об'єктів інженерно-технічними мережами для створення відповідних умов для проживання. Системи включають: водопостачання, відведення стоків, вентиляції, кондиціонування, обігріву, постачання електроенергії, а також дотримання санітарних і пожежних норм.

Система прийому та передачі інформації спроектована з огляду на зручність та оптимальний розмір входів, що забезпечують комфортний доступ до внутрішніх приміщень для всіх відвідувачів. Кількість входів визначається потребами будівлі. У громадських приміщеннях обов'язковим є облаштування тамбурів або систем подачі теплого повітря на входах для збереження оптимального температурного режиму.

Вертикальні та горизонтальні несучі конструкції будівлі функціонують як єдина система працює в комплексі, забезпечуючи її стійкість, міцність та безпечну експлуатацію (табл. 3.1.). Під час вибору конструктивних систем каркасної будівлі необхідно враховувати особливості планування простору. (табл. 3.2).

Таблиця 3.1 Класифікація вертикальних та горизонтальних несучих конструкцій

Вертикальні несучі конструкції	Вертикальні несучі конструкції
Стрижневі (стійки каркаса)	Залізобетонний диск (збірним, монолітним або збірно-монолітним)
Площинні (стіни, діафрагми)	
Внутрішні об'ємно-просторові стрижні порожнього перерізу на висоту будівлі (стовбури жорсткості)	
Об'ємно-просторові зовнішні конструкції на висоту будівлі у вигляді тонкосітної оболонки замкнутого	

Таблиця 3.2 Вибір конструктивної системи відповідно просторовій організації

Каркасні поперечні системи	Каркас поздовжнього розташування
Будинки з регулярною планувальною структурою	Будівлі складної планувальної структури
Готелі, гуртожитки, пансіонати тощо	Школи, лікувально-профілактичні установи тощо

3.2. Організація функціонального та планувального простору готельно-рекреаційного комплексу.

Центральний багатофункціональний публічний простір із сегментів на базі суцільної пішохідної зони, яка об'єднує центральні райони, оптимізація доступу та використання різних складових комплексу. Озеленення району передбачає створення систем організації простору за функціональним призначенням.

Під час формування мережі багатофункціональних локальних зон необхідно передбачити ландшафтно-рекреаційні аспекти:

- Території спільного користування включають зони зелених насаджень, парків, скверів та площ.

бульвари, лісопарки, а також окремі ділянки природно-заповідного фонду.

- Зони з обмеженим доступом: парки, території житлової забудови, сади, ділянки для догляду, об'єкти культурної спадщини, виробничі зони.

- Території спеціального використання: охоронювані природні території, зони озеленення в оздоровчих і захищених місцях, ділянки вздовж пішохідних і транспортних мереж, а також зони для сільськогосподарського та іншого призначення.

Готельно-рекреаційні зони громадської забудови повинні надавати широкий спектр послуг для забезпечення постійного і регулярного перебування туристів. Отже, функціональне наповнення має передбачати адміністративну зону, зону харчування, житлову зону, зону охорони здоров'я, транспортну зону, зону розваг.

Будівля готелю має включати вестибюль для прийому гостей і житлові приміщення. Оздоровчі зони, такі як сауни, тренажерні зали, масажні кабінети, а також ресторан та медичні кабінети можуть бути в основній будівлі так і організовані окремо. Кімнати апартаментів підвищують комфорт, забезпечують проектним завданням та можуть зайняти два поверхи.

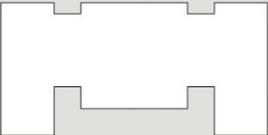
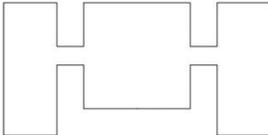
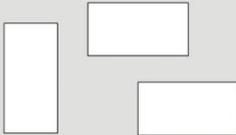
Необхідно забезпечити комфортні умови: санітарно-гігієнічні приміщення, включаючи ванна кімната, санвузол, обладнене ваннами або душовими кабінами також умивальники та унітази, вентиляція згідно з будівельними нормами, кухонне обладнання має забезпечене раковинами, робочими поверхністями, місця для розташування побутових приладів також кухня повинна бути обладнена додатковими зонами для зберігання та підготовки продуктів.

Тераси, патіо, лоджії або балкони повинні мати огорожу висотою не менше 1,2 м для забезпечення безпеки. Огорожі виконують із матеріалів, стійких до атмосферних впливів, корозії та механічних навантажень, таких як метал, ламіноване скло, бетон або оброблене дерево. Щодо дизайну допускається інтеграція квітників, навісів, підсвітки чи інших елементів для покращеного комфорту. Для досягнення належного рівня комфорту слід врахувати теплоізоляцію, шумоізоляцію, енергозбереження.

Об'ємно-планувальних рішень на підприємствах харчування є важливим елементом, який впливає на санітарно-гігієнічну безпеку, продуктивність праці персоналу та якість готової продукції. Головний принцип такого планування

полягає у забезпеченні поточності виробничих процесів та уникненні перетинання потоків руху сировини, готової продукції та персоналу.

Загальні принципи об'ємно-планувального рішення включає в себе раціональне використання простору, приміщення мають бути організовані так щоб, кожен етап виробничого процесу проходив послідовно, від початкової обробки сировини до видачі готової продукції. Для уникнення перетинання потоків виробничий простір має поділятися на функціональні зони, кожна з яких має свої специфічні вимоги. (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 Архітектурно-композиційні прийоми		
		
Централізований	Блоковий	Павільйонний
Зосередження функцій в одній споруді	Зосередження функцій в одній споруді, але з різними приміщеннями та входами	Надання кожній споруді окремі функції

Планувальні рішення внутрішніх просторів базуються на раціональному поділі приміщень, що визначаються їх функціональним призначенням та взаємозв'язком із конструктивними особливостями будівлі. Масова планувальна структура є основою цього поділу, і вона спрямована на забезпечення ефективності використання площі та адаптації до конкретних потреб об'єкта.

3.3. Підхід до готельно-рекреаційного комплексу

Ідея полягає у формуванні комфортного готельного комплексу для відпочинку та розваг, який передбачає простори, пристосовані до будь-яких типів ландшафту. Це сприятиме розвитку приміських і сільських екологічних зон України з налагодженим транспортним доступом, підвищуючи рівень життя та забезпечуючи збереження, відновлення або створення природних територій для місцевих мешканців і туристів. Раціональне проектування комплексу передбачає облаштування відкритих, екологічно чистих зон і реалізацію ключових функцій простору: покращення фізичного і психологічного стану відвідувачів, а також розвиток їхніх інтелектуальних та емоційних можливостей.

Комбінація тривалих і короточасних видів дозвілля необхідна, для створення комфортного середовища, яке поєднує житло, розваги, харчування та фізичну активність, важливо продумати функціональне зонування і комплексну організацію простору. Організація житлових місць передбачає номери квартирного типу місткістю 2-4 людини. Індивідуальні кімнати, обладнані для комфортного тривалого або короткотривалого проживання.

Облаштування кімнат мають бути зручними, санітарні(наявність санвузлов у кожній кімнаті або спального санузла на блок), стандартні елементи(спальне місце, шафа, робочий стіл, тумба) та додаткове оснащення(міні-кухня чи зона для приготування чаю, кави).

Основною метою є створення пішохідної ландшафтної з комфортним та естетично привабливим простором для відпочинку, який гармонійно поєднується з природним середовищем, використовуючи потенціал зелених насаджень і водних ресурсів. Оглядові маршрути (пішохідні доріжки, прогулянкові алеї з можливостями обійти водойми або насолодитися природним ландшафтами). Зони відпочинку (місця для сидіння, альтанки чи лавки з тіньовим покриттям), галявини для пікніків або зон відпочинку на траві.

Озеленення та використання природних ресурсів, максимальне збереження існуючих дерев , кущів і трав'яного покриття. Додаткове озеленення – висадка дерев для створення тіні вздовж доріжок і в зонах відпочинку, використання декоративних кущів і квітникових зон простору. Інтеграція водойм (річок, озер, ставків) у загальний ландшафт. Можливе створення штучних водоспадів, фонтанів чи струмків.

Дизайн пішохідних зон з натуральних (дерево, гравій, плитка, що нагадує камінь). Екологічні чисті покриття для доріжок, які не порушують водопроникність ґрунту. До малих архітектурних форм такі, як, альтанка, лави, смітники в єдиному стилі, що відповідає природньому середовищу. Освітлення, інтегроване в ландшафт – сонячні ліхтарі вздовж доріжок.

Екологічний підхід забезпечення балансу між відвідуваністю та збереження природного середовища. Дренажна система для запобігання ерозії ґрунту чи застою води. Розміщення контейнерів для сортувального збору сміття (табл.3.4).

Таблиця 3.4 Відношення функціональної зони до загальної території

Розміри території з урахуванням функціонального призначення	
Культурні-видовищні заклади	до 1 - 2%
Фізкультурно-оздоровчі і спортивні споруди	до 2 - 4%
Пляжі і пристроїв для відпочинку на воді	до 4 - 8%
Майданчики для відпочинку та розваг дорослих	до 3 - 6%
Майданчик для відпочинку та розваг дітей	до 5 - 7%
Адміністративно-господарські споруди	до 4 - 5%
Зелені насадження	до 70%

Така зона стане привабливим місцем як для жителів, так і для туристів, сприяючи популяризації природного багатства регіону (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 Види об'ємно-планувальних структур

Об'ємно планувальна схема				
Коридорна система	Галерейна система	Баштова система	Вузлова	Атріум
Цетрична вісь	Віст, за якою з одного боку розміщенні приміщення	Парноблочна, прямокутна з поворотом осей	Симетрична, асиметрична, косометрична	Закриті, відкриті

3.4. Особливості архітектурно-планувального рішення готельно-рекреаційного комплексу у м. Суми

Містобудівне вирішення

Готельно-рекреаційний комплекс у південній частині міста з лісами та річкою повинен гармонійно інтегруватися у природне середовище, враховуючи екологічні та естетичні вимоги. Комплекс включає зони для відпочинку, проживання та рекреації, зосереджуючись на використанні натуральних матеріалів і енергоефективних технологій. Житлові та громадські будівлі розташовуються із збереженням природного ландшафту, доповненого прогулянковими доріжками, набережною, спортивними зонами та оглядовими майданчиками. Перевага надається екологічно чистому транспорту і системам автономного енергозабезпечення, що мінімізує вплив на довкілля.

Вибране місцезнаходження для готельно-рекреаційного комплексу має ключове значення, оскільки впливає на комфорт відвідувачів, екологічну інтеграцію та успішність проекту. Ідеальним варіантом є територія поблизу природних ресурсів, таких як ліси та річка, які створюють сприятливе середовище для релаксу та активного відпочинку. Розташування у південній частині міста забезпечує баланс між міською інфраструктурою та природою, дозволяючи зберегти доступність і одночасно насолоджуватися тишею.

На території готельно-рекреаційного комплексу спроектовано функціональні зони, які забезпечують комфортний відпочинок для різних категорій гостей. Розташований головний корпус, що є основною адміністративно-житловою будівлею з рецепцією, ресторанами, масажним кабінетом та спортивним оздоровчим блоком. Навколо нього організовані три типи житлових будинків: 5 великих будинків, які пропонують просторі номери преміум-класу; 3 середні будинки, що забезпечують комфортне розміщення

сімей чи груп гостей; і 7 малих будинків, призначених для індивідуальних мандрівників чи пар.

Поруч із головним корпусом розташовано 4 сауни, що створюють умови для оздоровлення та релаксації. Ближче до річки облаштовано 7 альтанок, які надають можливість насолоджуватися природою та організувати пікніки. У західній і східній частинах території спроектовано басейни для дорослих і дітей, а також дитячі майданчики, що забезпечують розваги для найменших гостей. Для активного відпочинку передбачено тенісний корт, який стане чудовим місцем для спортивних ігор. Усі елементи комплексу розташовані з урахуванням природного ландшафту, створюючи затишну й естетично привабливу атмосферу.

Об'ємно-просторове рішення готельно-рекреаційного комплексу базується на створенні центральної композиції навколо головного корпусу, який служить візуальною домінантою з сучасним дизайном і панорамними вікнами. Житлові будинки розташовані зонально: великі (5 шт.) зосереджені ближче до природних пейзажів, середні (3 шт.) інтегровані у центральну зону, а компактні (7 шт.) створюють атмосферу затишку. Сауни біля корпусу та альтанки біля річки забезпечують функціональне рекреаційне зонування. Басейни, дитячі майданчики та тенісний корт у західній і східній частинах території рівномірно розподіляють активності, дотримуючись екологічного підходу та мінімізуючи втручання у природний ландшафт.

Просторова організація готельно-рекреаційного комплексу

Просторова організація готельно-рекреаційного комплексу спрямована на забезпечення функціонального зонування та комфортного середовища для гостей з урахуванням природного оточення.

На першому поверсі головного корпусу розташовані ключові громадські та рекреаційні зони. Вхідна група включає рецепцію, де гостей зустрічають і

надають інформацію про послуги комплексу. В правій частині знаходиться масажний кабінет, створений для оздоровлення та релаксації, і спортивно-оздоровчий зал, обладнаний сучасними тренажерами для активного відпочинку. У лівій частині першого поверху розташований ресторан, який пропонує місцеву та міжнародну кухню, забезпечуючи зручне харчування для відвідувачів.

Другий та третій поверхи відведені під житлові кімнати, які відповідають різним класам комфорту. Номери мають зручне планування, великі вікна з видами на природу, сучасні меблі та всі необхідні зручності для комфортного проживання гостей. Таке зонування забезпечує зручність доступу до всіх функціональних частин комплексу та комфортну взаємодію між відпочинковими й житловими зонами.

Найбільший житловий будинок має два поверхи та розрахований до 6 осіб.

Середній житловий будинок має два поверхи та розрахований до 4 осіб.

Найменший житловий будинок розрахований до 2-х відвідувачів.

Для пристосування будівлі до функцій готельно-рекреаційного комплексу виконали монтаж внутрішніх перегородок та облаштували необхідні інженерні системи для водопостачання та каналізації.

3.5 Висновки

3.1 Під час розробки проєктів готельно-рекреаційних комплексів враховуються регуляторні акти та правові документи, які встановлюють оптимальні вимоги для їх функціонування.

3.2 Було здійснено класифікацію рекреаційних ресурсів, на основі чого визначено основні напрями діяльності та виділено спеціально організовані приміщення. Це враховує соціально-економічні, історико-культурні, природні та біоантропогенні цілі рекреаційного туризму;

3.3 Виділено рекреаційний потенціал природного та штучного походження, а також сформульовано критерії для його оцінювання.

3.4 Проаналізовано будівельні норми, екологічні вимоги до території та визначено завдання раціонального планування простору готельно-рекреаційного комплексу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 13. с. 180.
2. Горин Г. В. Систематизація методологічних підходів до визначення сутності поняття "рекреаційно-туристичний потенціал регіону". Регіональна економіка. 2014. № 2. С. 187-199
3. Архітектура, будівництво, дизайн в освітньому просторі: колективна монографія / За заг. ред. д-ра іст. наук В. В. Карпова. – Рига, Латвія : “Baltija Publishing”, 2021. – 604 с
4. Бакурова Г.В. Оцінка рекреаційної привабливості регіону. Збірник наукових праць. Вип. 183 у 3-х томах. Т. III. Дніпропетровський ДНУ, 2002. С 617- 622.
5. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія і методика аналізу, термінологія, районування: монографія. О.О.Бейдик. К.: Видавничо-поліграфічний центр Київський університет, 2001. 395 с
6. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2015. 98 с
7. ДБН В.2.2-9:2018 Видання. Громадські будинки та споруди. [Чинний від 01-06-2019]. Вид. офіц. Київ, 2010. 49 с.
8. ДБН В.2.2-20:2008 Видання. Готелі. [Чинний від 23-07-2008]. Вид. офіц. Київ, 2010. 39 с.
9. ДБН В.2.2-25:2009 Видання. Підприємства харчування (заклади ресторанного господарства). [Чинний від 2010-09-01]. Вид. офіц. Київ, 2010. 85 с.
10. Карпов В.В. Антропологія мистецтва та архітектури // Філософія архітектурної творчості : навчальний посібник / С. Г. Буравченко, В. В. Карпов, Л. Н.Бармашина, О. Г. Пивоваров, Н. В. Бжезовська ; за заг. ред. канд. архіт., проф. С.Г.Буравченка. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – С. 39-66.
11. Карпов В.В. Антропологічне осмислення архітектурної форми сучасності // Архітектура та екологія: Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 – 18 листопада 2020 року). К.: НАУ, 2020. С. 5-8
12. Величко В.В. Організація рекреаційних послуг: навчальний посібник. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, 2013. 202 с.
13. Савранчук Л.А., Явкін В.Г. Рекреаційна географія. Письмові консультації. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2012. 110 с.
14. Круль Г.Я. Основи готельної справи: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 368 с.

15. Бричанський А. О. Сучасні об'ємно-планувальні рішення готельно-торгового комплексу / А. О. Бричанський, В. П. Ковальський // Матеріали міжнародної науково-технічної конференції "Енергоефективність в галузях економіки України-2017", м. Вінниця, 11-13 жовтня 2017 р. - Електрон. текст. дані. - Вінниця : ВНТУ, 2017.
16. Вітюк І. В. Варіанти моделювання ландшафтно-архітектурної та просторової структури рекреаційно-розважальних парків / І. В. Вітюк, В. П. Ковальський // Прикладні науково-технічні дослідження: матеріали міжнар. наук.-прак. конф., 5-7 квітня 2017 р. - Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. - С. 144.
17. Особливості реконструкції готельних закладів // А. О. Бричанський, В. П. Ковальський, Є. Р. Матвійчук, А. В. Бондар // Збірник матеріалів Міжнародної науково-технічної конференції "Інноваційні технології в будівництві (2018)", 13-15 листопада 2018 р. – Вінниця : ВНТУ, 2018. – С. 162-165.
18. Основи формування готельних комплексів / А. О. Бричанський, В. П. Ковальський, Є. Р. Матвійчук, С. А. Комаринський, Ковальський В. П. Фактори, що впливають на формування та розміщення садово-паркових об'єктів [Текст] / В. П. Ковальський, І. В. Вітюк // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. - Т. 21, № 2. - 2016. - С. 69-73.